

วาทพ็อนชาวไทดำในประเทศไทย: อັตลัษณ์และการ
เปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว
Traditional dancing of the thaidum ethnic
group in thailand : identity and change under
the context of a cultural tourism the case study
of bannapanad umpure chiangkhan loi province

ศรวาดี้ ภูชมศรี¹
Sarawadee Phuchomsri

¹อาจารย์ประจำ
สาขาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มุ่งที่จะศึกษาอัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงวาดพ่อนชาวไทยดำ ในประเทศไทย กรณีศึกษาบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ในวาดพ่อนของชาวไทยดำ 2) เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในวาดพ่อนของชาวไทยภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การลงภาคสนามในการศึกษา ข้อมูลเป็นหลัก ซึ่งใช้วรรณกรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เป็นส่วนประกอบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูลทางแนวคิดด้านความเชื่อ ด้านประวัติศาสตร์ และหลักการทางด้านนาฏศิลป์ที่สะท้อนถึงบริบทของสังคม โดยนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาวิเคราะห์

จากการวิจัยพบว่า ไทยดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย ไทยดำในบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น วาดพ่อนของชาวไทยดำมีความเกี่ยวพันกันกับ ลักษณะภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ทำพ่อนที่พบคือ 1) ท่า เปี้ยว 2) ท่ากันแซ่ซ่า หรือท่าบ้า 3) ท่าแซ่ซ่า 4) ท่าหนุ่มสาว 5) ท่าสามัคคี 6) ท่าบายบาย เป็นท่วงท่าที่คิดขึ้นใหม่เพื่อใช้อำล่านักท่องเที่ยว 7) ท่าโด่ง เป็นท่าสวัสดิ การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ส่งผลถึงลักษณะอัตลักษณ์ของวาดพ่อนดั้งเดิมของชาวไทยดำมากนัก ทว่า ในด้านขนบวัฒนธรรมนั้น วาดพ่อนที่เปลี่ยนแปลงถือได้ว่ามีความสำคัญในฐานะของการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของวาดพ่อนของชาวไทยดำ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุประสงค์ของการพ่อนของชาวไทยดำที่แต่เดิมมีขึ้นเพื่อใช้ในพิธีกรรมแต่ถูกเปลี่ยนแปลงไปเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้ระบบสังคมและวัฒนธรรมความคิดและความเชื่อ ของชาวไทยดำเปลี่ยนแปลงไป

คำสำคัญ: วาดพ่อน, ชาวไทยดำ, วัฒนธรรมการท่องเที่ยว

Abstract

This research was aimed to study the identity and changes of the dancing postures of Thai Dum ethnic in Thailand by the case study of Na Pa Nhad Village in Chiangkan District, Loei Province. The objectives of the study were to study the identity of Thai Dum's dance postures and to study changes of the dance postures of Thai Dum in the tourism culture context. This research was the qualitative research mainly employing field study to collect data. The literature used were both Thai and International. The research tools were survey form, observation form, interview form, and focused group conversation. The data collected were analyzed and checked regarding values, history and principles of performing arts which mirrored social context. The research result was presented by descriptive analysis.

The research revealed that Thai Dum was a Thai ethnic group originally resided in Sibsong Jutai Region. Thai Dum in Na Pa Nhad Village, Chiangkan District, Loei Province was moved into Thailand since Thonburi and early Rattanakosin Era. Dance postures of Thai Dum were related to geography, history, culture, and economy. The found postures were 1) Peaw Posture, 2) Kansaesa or Bum Posture, 3) Saesa Posture, 4) Noomsao Posture, 5) Samukki Posture, 6) Baibai Posture which was newly invented to farewell tourists, and 7) Dong Posture which was the greeting posture. The changes did not very much affect the identity of the original Thai Dum dance postures. However, in traditional and cultural terms, the changing dance postures were significant as the changes and adaptation of the dance postures of Thai Dum which signified changes from original objectives of Thai Dum Dance.

The dance was originally used in ritual and was now used to promote tourism. This drove the system in society, culture, ideology, and value of Thai Dum to change.

Keywords: Traditional dancing, Thaidum Ethnic group, Cultural tourism

1. บทนำ

นาฏศิลป์ เป็นศิลปะ ที่แสดงออกถึงความเจริญรุ่งเรืองของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะการเคลื่อนไหวที่เป็นท่วงท่าและมีกิริยาที่งดงามจับใจผู้ชม ความงดงามของท่วงท่าตามจังหวะและทำนองเพลง นอกจากจะสร้างความรื่นรมย์ให้กับผู้รับชมแล้ว นาฏศิลป์ยังได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างองค์วัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชนในแต่ละพื้นที่ที่มีความสำคัญ

วาดพ็อน ถือเป็นลักษณะสำคัญในทางนาฏศิลป์ของชาวไทยในกลุ่มวัฒนธรรมแบบล้านนาและล้านช้าง (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537) ซึ่งวาดพ็อนนั้นเป็นคุณลักษณะพิเศษเฉพาะที่แสดงออกถึงท่วงท่าที่มีรูปแบบในทางนาฏศิลป์พื้นเมืองอันมีแบบแผนดั้งเดิมอันเดียวกันหรือมีความคล้ายคลึงกันของกลุ่มวัฒนธรรมแบบล้านนาและล้านช้าง โดยถือเป็นรากเหง้าที่สำคัญของนาฏศิลป์ไทย ลักษณะของวาดพ็อนของกลุ่มชนต่าง ๆ นั้นมีรูปแบบและมีกระบวนการรสนะที่มากในการสร้างสรรค์ที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน วาดพ็อนและนาฏศิลป์ทุกประเภทจึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญา ความเชื่อ และวัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มชนต่าง ๆ นั้นได้เป็นอย่างดี (Hall Stuart, 1990)

ชาวไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่ง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบรรพบุรุษและถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่เดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม (แอมอนีเยร์ เอเจียน, 2539) ที่มาของชื่อชนกลุ่มนี้ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ บ้างก็ว่ามาจาก “ไทสง” อันเป็นภาษาในสิบสองจุไท หมายถึงคนที่อาศัย ตามป่าเขา (Barth Fredrik, 1969) ต่อมาเพี้ยนเป็น ไทยโซ่ง แต่บ้างก็ว่าน่าจะเป็น ช้วง ซึ่งมาจากคำว่า “ช่วงก้อม” อันเป็นคำเรียกกางเกง

ผู้ชาย (มีลักษณะขายาวแคบ สีดำ) จึงเรียกกันว่า “ลาวช่วงดำ” หรือ “ลาวโซ่ง” (ทวีโรจน์ กล้ากลมจิตต์, 2549) ภายหลังจากด้วยเหตุผลทางการปกครอง จึงเรียกว่า “ไทยโซ่ง” หรือ “ไทยช่วงดำ” และ “ไทยทรงดำ” คำว่า “ไต” คือกลุ่มชาติพันธุ์คนไทยสาขาหนึ่งที่มีความเป็นอิสระ (จามะรี เชียงทอง, 2547) คำว่า “ดำ” หมายถึงการแต่งกายด้วยเครื่องนุ่งห่มสีดำ ชื่อเรียกขานในนาม “ไทยดำ” จึงมีความหมายโดยรวม ว่ากลุ่มชาติพันธุ์คนไทยสาขาหนึ่งในบรรดาหลายชนเผ่า ที่แต่งกายด้วยสีดำนั่นเอง

ไทยดำได้ถูกอพยพเข้าสู่ดินแดนของประเทศไทยครั้งแรกตั้งแต่สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ใน พ.ศ.2322 เมื่อกองทัพไทยไปตีเวียงจันทน์ แล้วกวาดต้อนไทยดำที่อพยพมาจากสิบสองจุไทย (อุ้มคำ พมวงสา, 2539) ส่งไปตั้งถิ่นฐานที่บ้านท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม เมืองเพชรบุรี ต่อมาได้กวาดต้อนเข้ามาเพิ่มเติมอีก ในสมัยรัชกาลที่ 1 ใน พ.ศ.2335 และสมัยรัชกาลที่ 3 ใน พ.ศ.2381 มีการสืบเชื้อสายมาหลายชั่วอายุคนจนถึงปัจจุบัน (จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2509) และได้กระจายกันอยู่ในพื้นที่หลายจังหวัด เช่น ในภาคกลาง บริเวณจังหวัด สระบุรี ลพบุรี ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี พิจิตร พิษณุโลก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น จังหวัดเลย ภาคใต้ เช่น ชุมพร และสุราษฎร์ธานี ภาคตะวันตก เช่น กาญจนบุรี เป็นต้น (เพชรตะบอง ไพศุนย์, 2552)

ชาวไทยดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมสูง เพราะมีอัตลักษณ์ในทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ที่มีแบบอย่างเฉพาะตน เช่น ภาษา การแต่งกาย ประเพณี เครื่องดนตรี และการละเล่นต่างๆ (รัตนพร เศรษฐกุล, 2540) วัฒนพอนของชาวไทยดำ นับเป็นอัตลักษณ์ในทางวัฒนธรรมประการหนึ่งของชาวไทยดำโดยปรากฏอยู่ในประเพณีพิธีกรรมและวิถีชีวิตต่างๆ เช่น ในพิธีกรรมการรักษาโรค และพิธีกรรมในวันขึ้นปีใหม่ หรือพิธีเฉลิมฉลอง เช่น พิธีแซปาง เป็นต้น ซึ่งท่วงทำนองนั้นมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอยู่ในวิถีชีวิตอย่างแน่นแฟ้น ผู้วิจัยพบว่า วัฒนพอนของชาวไทยดำในประเทศไทยนั้นยังขาดผู้ศึกษาวิจัยในด้านอัตลักษณ์ของท่วงทำนองที่เป็นแบบฉบับดั้งเดิมตามวัฒนธรรมของชาวไทยดำในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งยังไม่มีการศึกษาและจัดบันทึกไว้อย่างเป็นระบบ รวมถึงยังขาดการเชื่อมโยงเพื่อให้เห็นถึง

ลักษณะเฉพาะในทางนาฏศิลป์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในประเทศไทยกลุ่มต่างๆ เข้าไว้ด้วยกัน

ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมยุคใหม่ ถิ่นชุมชนอาศัยของชาวไทยดำได้ กลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่า แหล่งนิเวศน์วัฒนธรรม สำหรับการท่องเที่ยว ส่งผลให้วัฒนธรรมในด้านต่างๆ รวมทั้งวิถีชีวิตของชาวไทยดำ ในบริเวณดังกล่าวนี้มีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลต่อรูปแบบในทางวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ของชาวไทยดำซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับการรองรับกับการท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวอย่างขนานใหญ่ ชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นชาวไทยดำกลุ่มที่อพยพคืนถิ่นจากแถบจังหวัดเพชรบุรี เรื่อยมาถึงจังหวัดสระบุรี และอพยพเข้าสู่ราชอาณาจักรลาวในอดีต และมีการอพยพกลับคืนสู่อำเภอเชียงคาน ประเทศไทย สืบมาจนถึงปัจจุบัน (ยุกติ มุกดาวิจิตร, 2554) ชาวไทยดำกลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นกลุ่มชาวไทยดำกลุ่มดั้งเดิมกลุ่มแรกที่มีการอพยพมาจากแคว้นสิบสองจุไทยเข้าสู่ประเทศไทย และมีการอพยพย้ายถิ่นไปยังแหล่งต่างๆ ในพื้นที่แห่งนี้ ปรากฏชาวไทยดำอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก และยังได้มีการจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ท่องเที่ยว นิเวศน์วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งได้มีการรณรงค์และมีการจัดสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวศึกษาศิลปะและวัฒนธรรมของไทยดำในด้านต่างๆ พร้อมทั้งมีการละเล่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมประเพณี ทั้งในส่วนการแสดงฟ้อนรำ และศิลปวัฒนธรรมในด้านอื่นๆ เพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว (เพชรตะบอง สิงห์หล่อคำ, 2557)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยवादฟ้อนของชาวไทยดำในประเทศไทย ในประเด็นอัตลักษณ์ในवादฟ้อนของชาวไทยดำในประเทศไทยและการเปลี่ยนแปลงในवादฟ้อนของชาวไทยดำในประเทศไทยภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาท่วงท่าอันเป็นอัตลักษณ์ของชาวไทยดำในประเทศไทย และศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของवादฟ้อนของชาวไทยดำโดยมูลเหตุปัจจัยที่มีผลเกี่ยวเนื่องจากการท่องเที่ยวซึ่งประกอบไปด้วย บริบททางด้านภูมิศาสตร์ บริบททาง

ด้านประวัติศาสตร์ บริบททางด้านวัฒนธรรมประเพณี และบริบททางด้านเศรษฐกิจ ในเขตนิเวศน์วัฒนธรรมชุมชนของชาวไทยตำบลบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวไทยดำรงคงความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างโดดเด่นในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเป็นพื้นที่ที่ชนชาวไทยดำได้จัดให้มีการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปแบบในลักษณะของการท่องเที่ยวแบบนิเวศน์วัฒนธรรมชุมชน การศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในอัตลักษณ์ การพ้องของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในประเทศไทย กรณีศึกษาชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบในทางวัฒนธรรมพื้นบ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยดำในประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ในवादพ้องของชาวไทยดำกรณีศึกษาชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

2.2 เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในवादพ้องของชาวไทยดำภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

3. นิยามศัพท์เฉพาะ

อัตลักษณ์ หมายถึง ท่วงท่าในการพ้องรำชาวของไทยดำที่มีลักษณะเฉพาะตนอันเกิดขึ้นจากการคิดค้น สังสมและสืบทอดโดยชาวไทยดำจากรุ่นบรรพบุรุษสู่รุ่นลูกหลานในปัจจุบัน

वादพ้อง หมายถึง ลักษณะของการจัดมือ ลักษณะของวงแขน ลักษณะของศีรษะ ลักษณะของลำตัว ลักษณะของขา และรูปแบบ ซึ่งประกอบกันเป็นท่วงท่าและองค์ประกอบในการพ้องรำชาวของไทยดำ

ชาวไทยด้า หมายถึง ชนชาวไทยด้าที่มีถิ่นอาศัยในหมู่บ้านบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนลักษณะของवादฟ้อนและรูปแบบในการฟ้อนรำของชาวไทยด้า

บริบท หมายถึง ปัจจัยกำหนดในการปฏิบัติงานทางด้านการแสดงในฐานะการเป็นแหล่งนิเวศน์วัฒนธรรมชุมชนชาวไทยด้าเพื่อการท่องเที่ยวของชาวไทยด้าในเขตพื้นที่หมู่บ้านบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยซึ่งประกอบไปด้วย บริบททางด้านภูมิศาสตร์ บริบททางด้านประวัติศาสตร์ บริบททางด้านวัฒนธรรมประเพณี และบริบททางด้านเศรษฐกิจ

วัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว หมายถึง ถิ่นอาศัยของชาวไทยด้าในประเทศไทยที่มีการจัดตั้งเป็นนิเวศน์วัฒนธรรมชุมชนชาวไทยด้าเพื่อการท่องเที่ยวคือ บริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเฉพาะในประเด็นอัตลักษณ์ในवादฟ้อนของชาวไทยด้าและการเปลี่ยนแปลงในवादฟ้อนของชาวไทยด้าภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะชาวไทยด้าในเขตบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทำให้ทราบถึงอัตลักษณ์ในवादฟ้อนของชาวไทยด้าบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

5.2 ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงในवादฟ้อนของชาวไทยด้าบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว

5.3 สามารถรวบรวมทำพ็อนต่างๆของชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาลักษณะและอัตลักษณ์ทางด้านนาฏศิลป์เพื่อการศึกษาและพัฒนาต่อไป

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกประชากรในการศึกษาประกอบด้วย 1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) คือ ผู้รู้ทางภาครัฐและปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 15 คน 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) ประกอบด้วย นักแสดงหรือผู้พ็อนในบริเวณนิเวศน์วัฒนธรรมชุมชนไทยดำเพื่อการท่องเที่ยวจำนวน 30 คน 3. กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง (General Informant) ได้แก่ เจ้าหน้าที่และชาวไทยดำที่ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คนโดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย 6 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 ถึงเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2559 โดยศึกษาในพื้นที่ไทยดำในเขตพื้นที่บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยการเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Studies) เป็นข้อมูลที่เกิดรวบรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย โดยวิธีการสำรวจจากแบบสำรวจ (Survey) การสังเกต (Observation) ทั้งแบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ทั้งแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group Discussion) การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร (Document Analysis)และข้อมูลภาคสนาม(Field Study) การตรวจสอบด้านข้อมูล ใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) เสนอผลการวิจัยในแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Description Analytical) ประกอบภาพถ่าย (Photo) และภาพเคลื่อนไหว

7. ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง วาดพ่อนชาวไทยดำในประเทศไทย: อัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยวกรณีศึกษาชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยการศึกษาวิจัยปรากฏผลดังนี้

1) อัตลักษณ์ในวาดพ่อนของชาวไทยดำกรณีศึกษาชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาดอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

- อัตลักษณ์ในวาดพ่อนของชาวไทยดำกับบริบททางด้านภูมิศาสตร์

ไทยดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในแถบแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ปัจจุบันอยู่ในเขตเวียงคานเหนือตอนเชื่อมต่อกับลาวและจีนตอนใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณหุบเขาสูงอากาศเย็นและมีที่ราบน้อย จึงได้มีการทำเกษตรกรรมแบบนาขั้นบันได ซึ่งเรียกว่า นาน้อย แม้อพยพเข้ามายังบริเวณราชอาณาจักรไทยแล้ว ไทยดำก็ยังคงรักษาวิถีชีวิตและขนบประเพณีให้สอดคล้องกันกับสภาพภูมิศาสตร์ดั้งเดิมอยู่ เช่น การนุ่ง ช่ง ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกางเกง ที่สะดวกต่อการก้าวขาในการทำเกษตรกรรมบนที่สูง หรือการเดินทางคมนาคมไปยังสถานที่ต่างๆ ซึ่งลักษณะของเครื่องแต่งกายนี้มีผลต่อวงท่าในวาดพ่อนของชาวไทยดำในปัจจุบันในวงท่าพ่อนของฝ่ายชาย เช่นการก้าวเดิน และการกระโดดสลัดขา ไทดำ หรือ “ผู้ไทดำ” (Black Tai) เพราะนิยมใส่เสื้อดำล้วน ไทดำในบริเวณบ้านนาป่าหนาดกลุ่มนี้ได้ถูกวาดตอนเข้ามาในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น คนไทยภาคกลางเรียกกันว่า “ลาวทรงดำ” เพราะเข้าใจว่าเป็นพวกเดียวกับลาวและอพยพมาพร้อมกับลาวกลุ่มอื่น ๆ ต่อมาชื่อเดิมได้หดหายลง คำว่า “ดำ” หายไปนิยมเรียกกันในปัจจุบันว่า “ลาวทรง” หรือ “ลาวโซ่ง” จนบางครั้งไม่รู้ว่าเป็นลาวโซ่งนี่คือพวกไทดำนั่นเอง คำว่า ช่ง หรือ โซ่ง นั้นหมายถึง เสื้อผ้า หรือกางเกง ของชาวไทยดำ เสื้อจะมีลักษณะแขนยาว รัดรูป ทำให้สะดวกต่อการทำงาน ช่งจะมีลักษณะขายาว กว้าง ไม่เข้ารูป ซึ่งสามารถถลกขึ้นมาบริเวณโคนขาได้ เมื่อต้องทำเกษตรกรรมหรือเดินทางผ่านลำห้วยและถิ่นทุรกันดารต่างๆ และสามารถดึงตกลงมาเมื่อพักแรม โดยมีประโยชน์ในด้านทำให้ความ

อบอุ่น ลักษณะของการใช้ผ้าห่มหรือผ้าคลุมคอ ของฝ่ายหญิง ซึ่งเรียกว่า ผ้าเปียว เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงถิ่นกำเนิดและภูมิศาสตร์ดั้งเดิมของชนชาวไทยดำที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวและเป็นลักษณะเด่นในการสร้างอัตลักษณ์ในด้านवादพ็อนของชาวไทยดำ เช่นการใช้ผ้าคลุมคอของหญิงสาวต่อชายหนุ่มในท่วงท่าที่เกี่ยวข้องกันกับการเกี่ยวพาราฮี เป็นต้น

- อัตลักษณ์ในवादพ็อนของชาวไทยดำกับบริบททางด้านประวัติศาสตร์

แคว้นสิบสองจุไทย ประกอบไปด้วยเมืองสำคัญสิบสองเมือง หรือ สิบสองจุ แต่ละจุหรือ แขวงประกอบด้วยเมืองเล็ก ๆ และหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กัน โดยอยู่ภายใต้ การปกครองของเจ้าเมืองในแขวงนั้น ๆ แต่ละเมืองจะมีการปกครองที่เป็นอิสระต่อกัน บางเมืองจะเกี่ยวพันโดยญาติหรือแต่งงานกัน ตามพงศาวดารเมืองไลหรือไลเจา (Lai Chaw) กล่าวว่า เมืองที่พวกไทดำอาศัยอยู่คือ “แถน” หรือ “เมืองแถน” หรือ “เมืองทันต์” ปัจจุบันคือ “เมืองเดียนเบียนฟู” (Dien Bien Phu) ประเทศเวียตนามเป็นเมืองศูนย์กลางที่สำคัญ เมืองความหรือเมืองกาย เมืองตุง เมืองม่วยหรือม่วน เมืองลา เมืองหวัด เมืองซาง เมืองโมะ รวม 8 เมือง กับเมืองที่ผู้ไทชาวอาศัยอยู่ 4 เมือง คือ เมืองไล เมืองเจียน เมืองมุน หรือเมืองบาง รวมทั้งหมด 12 เมือง เมืองดังกล่าว เรียกว่าแคว้นสิบสองจุไทย หรือสิบสองผู้ไท ในการแบ่งเขตของแต่ละเมืองแต่ละจุนั้นเป็นไปตามธรรมชาติของพื้นที่ โดยอาศัยลักษณะภูมิประเทศเป็นแนวกันพรมแดน เช่น ลำห้วย ภูเขา ป่าไม้ ไม่มีการเขียนแผนที่แบ่งอาณาเขตแน่นอน หมู่บ้านใดขึ้นอยู่กับเมืองใดก็ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความใกล้ชิดทางพื้นที่และความสัมพันธ์ของความเป็นญาติ แคว้นสิบสองจุไทยได้มีการรวบรวมการปกครองให้เป็นอาณาจักร อันหนึ่งอันเดียวกันสิบสองจุไทยเป็นที่อยู่อาศัยดั้งเดิมของไทดำ ไทขาว ไทแดง และไทอื่น ๆ มาช้านาน ก่อนที่พวกญวนจะขยายอำนาจไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของแคว้นตั้งเกีย และอานาม คนไทยแคว้นสิบสองจุไทยได้ปกครองตนเองเป็นอิสระมาช้านาน จนกระทั่งกลุ่มไททางด้านทิศตะวันตกมีอำนาจขึ้นราวพุทธศตวรรษที่ 19-20 (แกรนท์ อีแวนส์, 2547)

บริเวณที่อยู่อาศัยระหว่างดินแดนภาคเหนือและแคว้นสิบสองจุไททางใต้ภายใต้การปกครองของเมืองหลวงพระบาง มีอยู่ห้าเมืองและต่อมาเพิ่มอีกหนึ่งเมืองเป็น 6 เมือง เรียกว่า “หัวพันทั้งห้าทั้งหก” ได้แก่เมืองควาย เมืองดุง เมืองม่วย เมืองลา เมืองไล เมืองแกง โดยเฉพาะเมืองแกงอยู่ห่างไกลจากนครหลวงพระบาง มีอาณาเขตติดต่อกับภาคใต้ของจีน และตอนเหนือของเวียดนาม อำนาจของหลวงพระบางจึงปกครองได้ไม่ทั่วถึง จึงให้อำนาจในการปกครองตนเอง แต่ยังคงอยู่ในอำนาจของเจ้าหลวงพระบาง ดังนั้นในยุคนั้นบางสมัย หัวเมืองฝ่ายเหนืออันมีเมืองแกง เป็นต้น ขึ้นอยู่กับจีนบ้าง เวียดนามบ้าง เรียกว่า “สามฝ่ายฟ้า” ต่อมา “หัวพันทั้งห้าทั้งหก” มาเป็นจังหวัดหนึ่งของลาวตอนเหนือ เรียกว่า “แขวงหัวพัน ซ้าเหนือ หรือเวียงไซย” กลุ่มชนที่อาศัยอยู่บริเวณนี้ส่วนมากเป็นชาวไทดำซึ่งลาวเรียกว่า “ไทเหนือ” เพราะตั้งอยู่ติดกับเมืองแกงแห่งสิบสองจุไท และไม่ห่างจากแม่น้ำหล้า หรือดำไทดำอาศัยอยู่ทั่วไปตั้งแต่มณฑลกวางสีญานและบริเวณแม่น้ำดำ แม่น้ำแดง ในแคว้นตังเกี๋ย ไทดำจากแคว้นสิบสองจุไทได้เข้ามาอยู่ในประเทศไทย

ไททรงดำได้อพยพเข้ามาอยู่ประเทศไทยในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ในปี พ.ศ.2322 เนื่องจากต้นแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เจ้านครเวียงจันทน์ได้กระทำอันหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ จึงได้โปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งสมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก ยกกองทัพขึ้นไปตีเมืองเวียงจันทน์ในปี พ.ศ.2321 ครั้นปี พ.ศ.2322 กองทัพสมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก กำหนดให้กองทัพหลวงพระบาง ยกกำลังไปตีเมืองม่วย เมืองทัน ซึ่งเป็นเมืองของไททรงดำ แล้วกวาดต้อนพลเมืองไททรงดำและลาวเวียงจันทน์มายังประเทศไทย และให้ลาวเวียงจันทน์ ตั้งถิ่นฐานที่เมืองสระบุรี ราชบุรีและเมืองจันทบุรี ส่วนไททรงดำให้ตั้งถิ่นฐานที่เมืองเพชรบุรี สันนิษฐานว่าอยู่ที่หนองปรัง อำเภอยาย้อย ในปี พ.ศ.2335 ไททรงดำได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้ง เนื่องจากพวกเมืองแกง เมืองพวนแข็งข้อต่อเมืองเวียงจันทน์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์จึงยกกองทัพไปตี และได้ไททรงดำและลาวพวนมาไว้ที่เพชรบุรี (แปลก ปาลกวงษ์, 2473)

ในรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2370 หัวเมืองบางหัวเมืองที่ขึ้นต่อเมืองหลวง พระบางได้กระด้างกระเดื่อง พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าให้แม่ทัพยกกองทัพไปปราบเมืองแกลง และได้พลเมืองไททรงดำลงมาไว้ที่เมืองเพชรบุรี อีกครั้งหนึ่ง พ.ศ. 2379 เมืองทิม เมืองคอย เมืองควร แข็งข้อต่อเมืองหลวงพระบาง เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ แต่งให้ท้าวพระบาทคุมกองทัพขึ้นไปปราบ ได้ชาวไททรงดำถูกส่งมาไว้ที่เมืองเพชรบุรี พ.ศ.2381 เจ้าอุปราช เจ้าราชวงศ์ เจ้านายทางเมืองหลวงพระบางเกิดวิวาทกัน เจ้าราชวงศ์ได้คุมไททรงดำมาไว้ที่กรุงเทพฯ ไททรงดำที่อพยพมาในสมัยรัชกาลที่ 3 นั้นได้ตั้งหลักแหล่งที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม แต่ชาวไททรงดำชอบอาศัยที่ดอน น้ำไม่ท่วม และบริเวณที่อาศัยเดิมขาดแคลนไม้ จึงอพยพมาอยู่ที่อำเภอเขาย้อยในเวลาต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2369 - พ.ศ. 2371 นี้ เจ้าอนุวงศ์ได้ก่อกบฏกับสยาม ทรงมีพระบรมราชโองการให้พระยาราชสุภาวดีได้ขึ้นไปปราบกบฏที่เวียงจันทน์ และได้นำครอบครัวชาวไทดำเข้ามาอยู่ในสยามอีก ดั้งบันทึกของจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีกล่าวไว้เมื่อคราวเป็นแม่ทัพไปปราบฮ่อในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2430 ไว้ว่า “พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาธรรมาฯ ยกกองทัพขึ้นไปเมืองถึงเมืองแกลง จัดราชการเรียบร้อยแล้วได้เอาครัวเมืองแกลงและสิบสองจุไทยซึ่งเป็นไทดำลงมากรุงเทพฯ เป็นอันมาก เพราะขึ้นไว้จะเกิดการยุ่งยากแก่ทางราชการขึ้นอีกครั้ง แล้วพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้พวกไทดำเหล่านั้น ไปตั้งภูมิลำเนาอยู่ ณ เมืองเพชรบุรี จนได้ชื่อว่าลาวซ่ง” (จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2509) จากหลักฐานการอพยพเข้ามาในไทยทั้งสองครั้ง แสดงให้เห็นว่าไทดำหรือไทยทรงดำ มาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นแห่งแรกและจากคำบอกเล่าจากชาวไทยทรงดำเอง ก็บรรยายว่าเดินอพยพมาจากถิ่นฐานเดิมโดยทางเรือ มาตั้งถิ่นฐานที่ตำบลท่าแร่ อำเภอบ้านแหลม ซึ่งเป็นบ้านชายทะเล ชาวไทยทรงดำไม่ชอบภูมิประเทศแถบนั้น จึงได้ย้ายถิ่นฐานมาเรื่อย ๆ จนถึงแถบอำเภอเขาย้อย ซึ่งมีภูมิประเทศเป็นป่าเขาเหมือนกับถิ่นฐานเดิม (จามะรี เชียงทอง 2547) จึงได้ตั้งบ้านเรือนอยู่อย่างหนาแน่น ต่อมาชาวไทยทรงดำก็ได้ย้ายถิ่นฐานไปทำมาหากินในที่อื่นๆ เช่น นครปฐม ราชบุรี

สุพรรณบุรี พิจิตร พิษณุโลก ชุมพร และสุราษฎร์ธานี แต่ชาวไทยทรงดำในจังหวัดต่าง ๆ เหล่านี้มักจะบอกที่มาเป็นแหล่งเดียวกันว่า มาจากจังหวัดเพชรบุรี

ชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นชาวไทยดำกลุ่มที่อพยพคืนถิ่นจากแถบจังหวัดเพชรบุรี เรื่อยมาถึงจังหวัดสระบุรี และอพยพเข้าสู่ราชอาณาจักรลาวในอดีต และมีการอพยพกลับคืนสู่อำเภอเชียงคาน ประเทศไทยสืบมาจนถึงปัจจุบัน (ยุกติ มุกดาวิจิตร, 2554) วาดพ่อนที่ปรากฏอันมีความเกี่ยวข้องกันกับประวัติศาสตร์นั้นปรากฏคงเหลือในท่วงท่าของการแซ หรือท่าเลี้ยงผี ซึ่งท่วงทำนี้นี้เป็นการถวายความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือการแซบูชาดวงวิญญาณของเจ้านุงค์ ซึ่งชนชาวไทยดำยังคงให้ความเคารพนับถือในฐานะกษัตริย์ผู้นำของชาวไทยดำเมืองครั้งยังคงอาศัยอยู่ในบริเวณแคว้นสิบสองจุไทยในอดีต ซึ่งท่วงท่า แซ นี้ แสดงออกถึงความมกตัญญูต่อผู้มีพระคุณของชาวไทยดำ ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการอพยพย้ายถิ่นมายังราชอาณาจักรไทยแล้ว ชาวไทยดำก็ยังคงให้ความเคารพนับถือเจ้าผู้ครองแผ่นดินที่ตนได้เคยอาศัยอยู่กันในทุกๆ พระองค์ ทุกๆ ดวงวิญญาณ ดังปรากฏเป็นหลักฐานว่ามีศาลบูชาเจ้านุงค์อยู่ในบริเวณศาลผีปู่ตาของหมู่บ้าน เคียงคู่กันอยู่กับศาลผีบรรพบุรุษอื่นๆ คือ เจ้าไทยดำ เจ้าภูแก้ว เจ้าภูยอด

ภาพประกอบที่ 1 ศาลเจ้าอนุเวียงจันทน์ บ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐

ภาพประกอบที่ 2 ท่าเปี้ยว เป็นท่าไหว้บรรพบุรุษ ใช้ในการเดินเข้าสู่บริเวณลานพิธี และขอขมา ลักษณะท่า ชายและหญิงก้าวเข้าสู่ลานพิธี โค้งค่านับ และฝ่ายหญิงกางผ้าเปี้ยวหรือผ้าโพกศีรษะ สลับขึ้นลง ซ้ายขวา

- อัตลักษณ์ในवादฟ้อนของชาวไทยดำกับบริบททางด้านวัฒนธรรม ประเพณี

วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยดำ จะมีระเบียบแบบแผนเป็นของตนเอง วัฒนธรรมประเพณีที่ปรากฏาวาดฟ้อนของชาวไทยดำนั้น คือพิธีกรรมในวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทยดำ จะจัดขึ้นในเดือนสิบ เรียกประเพณีปาดตง นอกจากนั้นไทดำยังมีการละ เล่น ที่สืบทอดกันมาช้านาน เป็นการแสดงความเคารพต่อ “พ่อมด” ประจำหมู่บ้าน ซึ่งจะมีเครื่องดนตรี ประกอบด้วย ปี่บัวบุ ฟางฮาด เรียกการเล่นนี้ว่า แขนปาง มักมีการแสดงในวันแรม หนึ่งค่ำ และเดือนหก ในปัจจุบันชนชาวไทยดำ ยังนับถือและบูชาพระยาเถาน บรรพบุรุษและผีต่างๆ มากและมีความเชื่อว่าคนทุกๆ คนนอกจากประกอบไปด้วยร่างกายแล้ว ยังประกอบด้วยอีกส่วนหนึ่งก็คือ ขวัญ (วิญญาณหรือจิต) และเชื่อว่าคนที่เจ็บไข้ได้ป่วยนั้น เกิดจากการที่ขวัญไม่

อยู่กับตัวเอง หรือขวัญได้หนีหายไป จะต้องมียุทธวิธีตามหาขวัญหรือเรียกขวัญให้กลับคืนมา ในพิธีการเรียกขวัญนี้ต้องอาศัยหมอผี ซึ่งชาวไทดำเรียกว่า มด โดยหมอผีจะเชิญผีต่างๆ ให้ไปตามหาขวัญกลับมาในการเชิญผีชนิดใดนั้น ต้องขึ้นอยู่กับว่าขวัญนั้น จะไปตกอยู่ที่ใด เช่น ขวัญไปอยู่ตามป่าตามเขาก็จะอัญเชิญผียะวาย ซึ่งเป็นผีเจ้าป่าเจ้าเขาเป็นผู้ตามหาขวัญให้กลับมา แต่ถ้าขวัญตกน้ำ ก็จะมีเชิญผีกองกอยตามหาขวัญซึ่งเมื่อตามหาขวัญกลับมาได้แล้วคนไข้ ก็จะหายจากการเจ็บป่วย และเมื่อถูกรักษาหายก็จะเป็นลูกเลี้ยงของหมอผีไป เมื่อครบรอบ 4 ปี หมอผีจะจัดพิธีเลี้ยงผีขึ้น ซึ่งชาวไทดำเรียกพิธีนี้ว่า การแซปาง หรือ ชมปาง โดยหมอผีจะอัญเชิญเทพเจ้าต่างๆ ที่ชาวไทดำนับถือลงมาชมปางก่อน แล้วค่อยอัญเชิญผีชนิดต่างๆ ลงมาชมปาง ในพิธีนี้ชาวไทดำทุกคนจะต้องมาร่วมพิธี ซึ่งมีการจัดหาเครื่องดนตรี มีการจัดเลี้ยง และพอรำกันอย่างสนุกสนาน กินเวลาข้ามวันข้ามคืนทั่วทำวาดพ่อนของชาวไทยดำที่ปรากฏในพิธีกรรมต่างๆ นั้น จะมีท่วงท่าที่คล้ายๆ กัน และมีลำดับขั้นตอนที่เหมือนกันในพิธีกรรมอื่นๆ

- อัตลักษณ์ในวาทพ่อนของชาวไทยดำกับบริบททางด้านเศรษฐกิจ

บริบททางด้านเศรษฐกิจของชุมชนชาวไทยดำนั้นสามารถศึกษาตามวิถีชีวิตและการใช้ชีวิตของชาวไทยดำ นั่นคือระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง คือ การทอผ้า และปักกลายผ้า และระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมชาวไทดำมีศิลปะการทอผ้าที่สวยงาม และมีผ้าฝ้ายซึ่งเป็นผ้าพื้นเมือง ที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เรียกว่า ผ้าเปียว ซึ่งมีลวดลายอันเกิดขึ้นมาจากการปักกลาย และผ้าเปียวนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งในวาทพ่อนที่สำคัญของชาวไทยดำ นั่นคือ ท่าเปียว ซึ่งเป็นท่าวาทพ่อนที่แสดงออกถึงระบบเศรษฐกิจที่มีการผลิตแบบครัวเรือน ปัจจุบัน ชาวไทดำ ยังคงใช้ศิลปะทอผ้าแบบดั้งเดิมทุกกระบวนการในด้านวิถีการเกษตรนั้น ปัจจุบันชนชาวไทยดำ ยังนับถือและบูชาพระยาแถนซึ่งเป็นเทพเจ้าผู้ประทานความอุดมสมบูรณ์ แต่ท่วงท่าวาทพ่อนที่ปรากฏนั้นไม่มีความสัมพันธ์กันกับวิถีชีวิตและระบบเศรษฐกิจเชิงเกษตรกรรม

จากการศึกษาวิจัย พบว่า อັตลัษณ์ในวาดพ็อนของชาวไทยดำที่ปรากฏ เป็นท่วงท่าของการวาดพ็อนนั้น มีดังนี้

1. ท่าเป็ยว เป็นท่าไห้บรรพบุรุษ ใช้ใในการเดินเข้าสู่บริเวณลานพ็ี และขอขมา ลัษณ์ท่า ชายและหญิงก้าวเข้าสู่ลานพ็ี ไค้งค้ำับ และฝ่ายหญิง กางผ้าเป็ยวหรือผ้าโพกศีรษะ สลับขึ้นลง ซ้ายขวา

2. ท่ากันแซ่ซ่า หรือท่าบ้ำ เป็นท่าแสดงความเคารพกันและกันของฝ่าย ชาย ฝ่ายหญิง ลัษณ์ท่า ชายและหญิงไค้งค้ำับทางด้านหน้า ด้านซ้าย ด้านขวา และการส่งบั้นเาวด้านหลังเป็นจ้งหะๆมือสองข้างแนบลำตัวและงอเล็กน้อย กำมือ หลวมๆ

3. ท่าแซ่ซ่า เป็นท่าแสดงออกถึงไหวพริบและความแข็งแรงของฝ่ายชาย หญิง ท่วงท่าเป็นการเต้นสลับขา โดยมีการลากขาไปกับพื้น สลับกันรุกไล่ โดยฝ่าย ชายและหญิงมือมีลัษณ์งอศอก กำหลวมๆ และมีท่วงท่าคล้ายการดึงแขนสลับข้าง กันของฝ่ายชายและหญิง

4. ท่าหนุ่มสาว เป็นท่าแสดงการเกี่ยวพาราสิและการเชื่อมสัมพันธ์ที่ดี ของฝ่ายชายและหญิง ลัษณ์ท่า ชายไค้ง ฝ่ายหญิงคล้องผ้าไห้ฝ่ายชาย และเต้น สลับขา ฝ่ายหญิง

5. ท่าสามัคคี เป็นท่าแสดงถึงความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของ ชาวไทยดำ ท่วงท่าเป็นการจับมือกันของกลุ่มฝ่ายชาย และกลุ่มฝ่ายหญิงเป็นวงกลม

6. ท่าไค้ง เป็นท่าสวัสดี โดยการไค้งค้ำับก่อนออกจากลานพ็ี

- อັตลัษณ์ในวาดพ็อนของชาวไทยดำ ผู้วิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ลัษณ์ะวาดพ็อน จะเน้นการใช้ท่อนแขนในลัษณ์ะต่างๆ มากกว่า การใช้มือและนิ้วมือ ไม่ปรากฏการจับนิ้วมือและการตั้งวงแขน วงแขนจะมีการวาง วงแขนสามลัษณ์ะ คือ แบบแนบลำตัว แบบงอแขน และแบบแกว่งแขน

2. ลัษณ์ะลำตัวและศีรษะ ศีรษะมักมีลัษณ์ะตั้งตรง ยกเว้นท่าไค้ง ลำตัวมีลัษณ์ะตั้งตรง สะโพกมีการส่งสะโพกไปในบริเวณด้านหลังและด้านข้าง

3. ลักษณะเท้า ปรากฏลักษณะการวางเท้าสองแบบ คือ การก้าวเชิงง่าม โดยการยกเท้าสลับข้าง ซ้ายและขวา และการลากเท้าแบบเดินหน้าและถอยหลัง

2) การเปลี่ยนแปลงในวาทพจน์ของชาวไทยดำภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว

กรณีศึกษาชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการศึกษาวาทพจน์ของชาวไทยดำบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว ผู้วิจัยพบว่า ท่วงท่าของวาทพจน์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1. เปี้ยวเป็นท่าไหว้บรรพบุรุษ ใช้ในการเดินเข้าสู่บริเวณลานพิธีและขอขมาลักษณะท่า ชายและหญิงก้าวเข้าสู่ลานพิธี โคงค์ค้ำบและฝ่ายหญิงกางผ้าเปี้ยวหรือผ้าโพกศีรษะ สลับขึ้นลง ซ้ายขวา
2. ท่ากันแซ่หรือท่าบ้า เป็นท่าแสดงความเคารพกันและกันของฝ่ายชาย ฝ่ายหญิง ลักษณะท่า ชายและหญิงโค้งค้ำบทางด้านหน้า ด้านซ้าย ด้านขวา และการส่งบั้นเอนด้านหลังเป็นจิ้งหะๆ
3. ท่าแซ่เป็นท่าแสดงออกถึงไหวพริบและความแข็งแรงของฝ่ายชาย หญิง ท่วงท่าเป็นการเดินสลับขาโดยมีการลากขาไปกับพื้นสลับกันรุกไล่ โดยฝ่ายชายและหญิง
4. ท่าหนุ่มสาว เป็นท่าแสดงการเกี้ยวพาราสีและการเชื่อมสัมพันธ์ที่ดีของฝ่ายชายและหญิงลักษณะท่า ชายโค้ง ฝ่ายหญิงคล้องผ้าให้ฝ่ายชาย และเดินสลับขา ฝ่ายหญิง
5. ท่าสามัคคีเป็นท่าแสดงถึงความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวไทยดำท่วงท่าเป็นการจับมือกันของกลุ่มฝ่ายชาย และกลุ่มฝ่ายหญิงเป็นวงกลม

6. ทำป้ายบายเป็นท่งท่าที่คิดขึ้นใหม่ โดยชุมชนชาวไทยตำบลนาป่า หนอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย โดยมีลักษณะท่าคือ ใช้มือซ้ายไว้ หลัง และมือขวายกขึ้นโบกมืออำลานักท่องเที่ยว
7. ทำโด่งเป็นท่าสวัสดิ์ โดยการโค้งคำนับก่อนออกจากลานพิธี

จะเห็นได้ว่าได้ปรากฏการเปลี่ยนแปลงในวาทพจน์ของชาวไทยด้อยอย่างชัดเจน นั่นคือปรากฏวาทพจน์ที่เพิ่มเติมขึ้น คือ ทำป้ายบาย เป็นท่งท่าที่คิดขึ้นใหม่ โดยชุมชนชาวไทยตำบลนาป่าหนอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อแสดงต้อนรับให้นักท่องเที่ยวชม การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ส่งผลถึงลักษณะอัตลักษณ์ของวาทพจน์ดั้งเดิมของชาวไทยด้อยมากนัก ทว่า ในด้านขนบวัฒนธรรมนั้น วาทพจน์ที่ปรากฏดังกล่าวถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญในฐานะของสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของวาทพจน์ของชาวไทยด้อย ที่อาจปรากฏขึ้นอีกในอนาคต ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงใน กระบวนวัฒนธรรม อันมีผลร้ายแรงยิ่งกว่าการเปลี่ยนแปลงในด้านอัตลักษณ์ของวาทพจน์ของชาวไทยด้อย เนื่องจากหากกระบวนวัฒนธรรมนี้มีผลต่อการนึกคิดและตัดสินใจของชนชาวไทยด้อยแล้ว อัตลักษณ์ทางด้านวาทพจน์นั้นก็อาจถูกเปลี่ยนแปลงหรือถูกทำลายให้สูญหายไปได้อย่างไม่ยากเย็นเลย

8. ผลการวิเคราะห์

วาทพจน์ของชาวไทยด้อยบริเวณบ้านนาป่าหนอง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย มีความสัมพันธ์กันกับสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณีและระบบเศรษฐกิจ ซึ่งมีการสั่งสมและสอดคล้องกันกับอัตลักษณ์ทางการแต่งกายของชนชาวไทยด้อย วาทพจน์ของชาวไทยด้อยดั้งเดิมนั้นจะเน้นลักษณะของท่อนแขนและลำตัวมากกว่า ส่วนฝ่ามือและนิ้วมือ ซึ่งน่าจะเกิดขึ้นจากการพ้องของชาวไทยด้อยเหล่านี้มันมักจะปรากฏอยู่ในพิธีกรรมต่างๆ การใช้นิ้วเพื่อการสื่อความหมายนั้น อาจไม่เหมาะสมในระหว่างการทำพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนั้นแล้ว การใช้

ลักษณะของवादพ็อนที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ยังสามารถที่จะทำให้บุคคลทุกคนที่มีความประสงค์จะทำพิธีพ็อนด้วยตนเองเพื่อถวายในพิธีนั้นสามารถมีส่วนร่วมในพิธีกรรมได้ง่ายขึ้น ดังจะสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่เข้ามาร่วมพ็อนนั้น จะมีทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งเป็นกุศโลบายและเป็นแนวทางที่สำคัญในการที่จะใช้वादพ็อนและลีลาท่าทางต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความสามัคคี โดยทักษะทางด้านนาฏศิลป์นั้นไม่เป็นอุปสรรค นั่นคือการสร้างวัฒนธรรมที่มีรูปแบบเฉพาะตนและทุกคนในสังคมสามารถเข้าถึงรูปแบบในทางวัฒนธรรมนั้นได้อย่างทั่วถึง สอดคล้องกันกับ ทฤษฎีรูปแบบวัฒนธรรมเกี่ยวกับการมองพฤติกรรมส่วนรวมของคนในสังคมทั่ว ๆ ไป ว่ามีแนวโน้มไปในทางใด มีค่านิยมอย่างไร มีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยรวม ๆ กันอย่างไร และอะไรเป็นตัวกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมของคนในสังคมนั้น และวัฒนธรรมประจำชาติก็คือรูปแบบรวมของบุคลิกภาพส่วนบุคคลหรือวัฒนธรรมพื้นฐาน (Basic Personality) ของสังคมนั้นเอง คนชาวไทยดำได้นำเอาทักษะทางด้านนาฏศิลป์ที่เรียบง่ายมาเป็นจุดเด่นให้ทุกคนนั้นมีวัฒนธรรมพื้นฐานอันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ไม่มีระดับของวัฒนธรรมในด้านการแสดงของบุคคลในสังคม ทำให้สังคมเกิดความเสมอภาค เท่าเทียม และไม่มีบุคคลแปลกแยกในสังคม ภายใต้บริบทวัฒนธรรมเชิงการท่องเที่ยว

वादพ็อนของชาวไทยดำยังเป็นส่วนประกอบหลักในพิธีกรรมที่สำคัญของชุมชน นั่นคือ การเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในพิธีแซปาง ซึ่งการแซปางถือเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวไทยดำ ซึ่งจะจัดขึ้นสามปีต่อหนึ่งครั้งและถือว่าหากใครได้ร่วมพิธีกรรมก็จะอยู่เย็นเป็นสุข การพ็อนรำในพิธีแซปางจึงเป็นเครื่องควบคุมและเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างสังคมที่สำคัญต่อชาวไทยดำในฐานะเครื่องมือในการสร้างความสุขใจ ความปลอดภัย และความเป็นศิริมงคลให้กับสังคม สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่นิยม (Structural-Functionalism) ว่าสังคมหนึ่ง ๆ ต้องประกอบขึ้นด้วยโครงสร้างต่าง ๆ โครงสร้างของสังคมก็คือส่วนประกอบของสังคมนั้นเอง แต่ละโครงสร้างจะทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์กัน ถ้าขาดโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่งสังคมก็จะล้มหรือล่มสลาย หรือหากโครงสร้างใดโครงสร้างหนึ่ง

ทรุดโทรมหรือเสื่อมสลายลง โครงสร้างนั้นก็จะเป็นหน้าที่ไม่ได้ดีจะเป็นผลตกกระทบไปถึงโครงสร้างอื่น ๆ เป็นลูกโซ่ สุดท้ายจะทำให้สังคมนั้นเสื่อมทรามหรือล่มสลายลงไป

ในด้านการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวไทยดำ ในด้านการवादพ่อนั้น พบว่า ปัจจัยทางด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนั้นมีผลทางด้านข่าวสารและการรับเอาวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาสู่วัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวไทยดำ ทว่าวัฒนธรรมต่างๆ เหล่านั้นก็ได้ถูกปรับเปลี่ยนสภาพให้เข้ากับวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น ดังจะเห็นได้จากการเปลี่ยนท่าวาดพ่อนโดยการเพิ่มท่า บ้ายบาย เข้าสู่สารบบของท่าวาดพ่อนของชาวไทยดำ เพื่อให้ชุมชนนั้นสามารถดำรงต่อไปในสภาวะการณ์ของโลกปัจจุบัน และการปรับเปลี่ยนเช่นนี้นั้นย่อมจะมีเอกลักษณ์ไปตามท้องถิ่นที่เกิดการแปรผันและเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆทางด้านวัฒนธรรมด้วยตัวของมันเอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงอันเป็นเอกลักษณ์นี้มีความสอดคล้องกันกับ ทฤษฎีนิเวศวิทยา วัฒนธรรม (cultural ecology) ซึ่งเน้นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมว่าเป็นตัวกำหนดกระบวนการวิวัฒนาการทาง สังคมวัฒนธรรม แต่สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อชนชาวไทยดำนั้นไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงจากภายใน แต่เป็นการไหลบ่าทางด้านวัฒนธรรมจากภายนอกเข้าสู่ชุมชนชาวไทยดำ

ด้านการการเปลี่ยนแปลงในवादพ่อนของชาวไทยดำปรากฏท่าวาดพ่อนที่เพิ่มเติมขึ้น คือ ท่าบ้ายบาย เป็นท่วงท่าที่คิดขึ้นใหม่ โดยชุมชนชาวไทยดำบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์ในการใช้เพื่อแสดงต้อนรับให้นักท่องเที่ยวชม การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้ส่งผลถึงลักษณะอัตลักษณ์ของवादพ่อนดั้งเดิมของชาวไทยดำมากนัก ทว่า ในด้านชนบวัฒนธรรมนั้น वादพ่อนที่ปรากฏดังกล่าวถือได้ว่ามีความสำคัญในฐานะของสัญลักษณ์ของการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวของवादพ่อนของชาวไทยดำ ที่อาจปรากฏขึ้นอีกในอนาคต ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงใน กระบวนวัฒนธรรม อันมีผลร้ายแรงยิ่งกว่าการเปลี่ยนแปลงในด้านอัตลักษณ์ของवादพ่อนของชาวไทยดำ

9. สรุปผลการวิจัย

ไทยดำเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในแถบแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ปัจจุบันอยู่ในเขตเวียดนามเหนือตอนเชื่อมต่อกับลาวและจีนตอนใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่บริเวณหุบเขาสูงอากาศเย็นและมีที่ราบน้อย จึงได้มีการทำเกษตรกรรมแบบนาขั้นบันได ซึ่งเรียกว่า นาน้อย แม้อพยพเข้ามายังบริเวณราชอาณาจักรไทยแล้ว ไทยดำก็ยังคงรักษาวิถีชีวิตและขนบประเพณีให้สอดคล้องกันกับสภาพภูมิศาสตร์ดั้งเดิมอยู่ ไทยดำในบริเวณบ้านนาป่าหนาด อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย กลุ่มนี้ได้ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น คนไทยภาคกลางเรียกกันว่า “ลาวทรงดำ” เพราะเข้าใจว่าเป็นพวกเดียวกับลาวและอพยพมาพร้อมกับลาวกลุ่มอื่น ๆ ต่อมาชื่อเดิมได้หดหายลง คำว่า”ดำ” หายไปนิยมเรียกกันในปัจจุบันว่า”ลาวทรง”หรือ “ลาวโซ่ง” จนบางครั้งไม่รู้ว่า ลาวโซ่งนี้คือพวกไทดำนั่นเอง คำว่า ซ่ง หรือ โซ่ง นั้นหมายถึง เสื้อผ้า หรือกางเกง ของชาวไทยดำ เสื้อจะมีลักษณะแขนยาว รัดรูป ทำให้สะดวกต่อการทำงาน ซ่งจะมีลักษณะขายาว กว้าง ไม่เข้ารูป ซึ่งสามารถถลกขึ้นมาบริเวณโคนขาได้ เมื่อต้องทำเกษตรกรรมหรือเดินทางผ่านลำห้วยและถิ่นทุรกันดารต่างๆ และสามารถดึงตกลงมาเมื่อพักแรม โดยมีประโยชน์ในด้านการให้ความอบอุ่น ลักษณะของการใช้ผ้าห่มหรือผ้าคล้องคอ ของฝ่ายหญิง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงถิ่นกำเนิดและภูมิศาสตร์ดั้งเดิมของชนชาวไทยดำที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีอากาศหนาวและเป็นลักษณะเด่นในการสร้างอัตลักษณ์ในด้านवादพ็อนของชาวไทยดำ

वादพ็อนที่ปรากฏอันมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์นั้นปรากฏคงเหลือในท่วงท่าของการแซ หรือท่าเลี้ยงผี ซึ่งท่วงทำนนี้เป็นกรถวยความเคารพต่อผีบรรพบุรุษ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือการแซบูชาดวงวิญญาณของเจ้าอนุวงศ์ ซึ่งชนชาวไทยดำยังคงให้ความเคารพนับถือในฐานะกษัตริย์ผู้นำของชาวไทยดำเมื่อครั้งยังคงอาศัยอยู่ในบริเวณแคว้นสิบสองจุไทย ในอดีต ซึ่งท่วงท่า แซ นี้ แสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณของชาวไทยดำ ซึ่งถึงแม้ว่าจะมีการอพยพย้ายถิ่นมายังราชอาณาจักรไทยแล้ว ชาวไทยดำก็ยังคงให้ความเคารพนับถือเจ้าผู้ครองแผ่นดินที่ตน

ได้เคยอาศัยอยู่กินในทุกๆ พระองค์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยดำ จะมีระเบียบแบบแผนเป็นของตนเอง วัฒนธรรมประเพณีที่ปรากฏวาทพ่อนของชาวไทยดำนั้น คือพิธีกรรในวันขึ้นปีใหม่ของชาวไทยดำและพิธีการแซปาง หรือ ชมปาง โดยหมอผีจะอัญเชิญเทพเจ้าต่างๆ ที่ชาวไทยดำนับถือลงมาชมปางก่อน แล้วค่อยอัญเชิญผีชนิดต่างๆ ลงมาชมปาง ในพิธีนี้ชาวไทยดำทุกคนจะต้องมาร่วมพิธี ซึ่งมีการจัดหาเครื่องดนตรี มีการจัดเลี้ยงและพ้อนรำกันอย่างสนุกสนาน กินเวลาข้ามวันข้ามคืน ท่วงท่าวาทพ่อนของชาวไทยดำ ที่ปรากฏในพิธีกรรมต่างๆ นั้น จะมีท่วงท่าที่คล้ายๆ กัน และมีลำดับขั้นตอนที่เหมือนกันในพิธีกรรมอื่นๆ บริบททางด้านเศรษฐกิจของชุมชนชาวไทยดำนั้นสามารถศึกษาตามวิถีชีวิตและการใช้ชีวิตของชาวไทยดำ นั้นคือระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง คือการทอผ้า และปักกลายผ้า และระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมชาวไทยดำมีศิลปะการทอผ้าที่สวยงาม และมีผ้าฝ้ายซึ่งเป็นผ้าพื้นเมือง ที่ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เรียกว่า ผ้าเปียว ซึ่งมีลวดลายอันเกิดขึ้นมาจากการปักกลาย และผ้าเปียวนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งในวาทพ่อนที่สำคัญของชาวไทยดำ นั่นคือ ท่าเปียว

10. เอกสารอ้างอิง

- แกรนท์ อีแวนส์. (2547). **ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์.** (ดุซงู้ เฮย์มอนด์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- จามะรี เชียงทอง. (2547). “การเมืองเรื่องชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และความรู้พื้นถิ่นในไทย เวียดนาม และลาว.” ในว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ทวีโรจน์ กล้ากลุ่มจิตต์. (2549). **ขุนนางไซ่ง.** เพชรบุรี: สำนักพิมพ์เพชรภูมิ.
- แปลก ปาลกวงษ์ (ม.ล.). (2473). **ประชุมจดหมายเหตุเรื่องปราบกบฏเวียงจันทน์.** [ม.ป.ท.]: ไสภณพิพรรฒนาการ.

- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2509) พระบาทสมเด็จพระ. พระราช
 วิจารณ์จดหมายเหตุ กรมหลวงนรินทร เทวี (พ.ศ. 2540 -2381) พิมพ์
 ครั้งที่ 5 พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2508 (อนุสรณ์ในงานฉาบฉวยกิจศพ
 นางสาวแย้ม ประเสริฐกุล ณ เมรุวัดธาตุทอง 31 ตุลาคม)
- เพชรตะบอง ไพศุนย์. (2552). **รายงานวิจัยไทยคำ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
 ยุกตนันท์ จำปาเทศ. (2547). **เอกสารรายงานท้องถิ่นของเรา “เพชรบุรี”** สำนักงาน
 ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ. หนังสือหมู่บ้าน
 ไทคำ โดยเพชรตะบองสิงห์หล่อคำสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
- ยุกติ มุกดาวิจิตร. (2554). **ประวัติศาสตร์ไทดำ: รากเหง้าวัฒนธรรม-สังคมไทย
 และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- รัตนานพร เศรษฐกุล. (2540). **อิทธิพลของคติความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรมต่อ
 พัฒนาการของรัฐ** : กรณีศึกษาไทดำ ลื้อ และยวน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒน์.
- สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2537). **ประวัติศาสตร์และ โบราณคดี
 ลาว**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อุ๋คำ พมวงสา. (2539). **ประวัติศาสตร์ลาว**. ชอบ ดีสวนโคก แปล ขอนแก่น :
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เอื้อมพร เนาเย็นผล. (2538). **พ็อนไทยทรงดำ**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. ศิลปกรรม
 ศาสตร์ (นาฏยศิลป์ไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แอมอเนียร์ เอเจียน. (2539). **บันทึกการเดินทางในลาว**. ทองสมุทรา โดเร และ
 สมหมาย เปรมจิตต์ ผู้แปล. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัย
 เชียงใหม่.
- Barth, Fredrik. (1969). **Ethnic Groups and Boundaries**. Boston: Brown
 and Company. Geertz, Clifford. 1963. “The Integrative Revolu-
 tion: primordial sentiments and politics in the new states.” in

Old Societies and New States: the quest for modernity in Asia and Africa, edited by Clifford Geertz, 105-157. New York: The Free Press of Glencoe.

Hall, Stuart. (1990). “Cultural Identity and Diaspora.” in **Identity: Community, Culture, Difference**, edited by Jonathan Rutherford, 222-237. London: Lawrence and Wishart.